

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος - Απρίλιος 2016),
για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ):
Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Πλαίσιο Σχεδιασμού και Οργάνωσης Διδασκαλίας

Ενότητα που αφορά στη διδασκαλία (βάσει του σχολικού γλωσσικού εγχειριδίου): «Άνοιξη» (β' τεύχος, σ. 43 - 56)

Τάξη: Α' Δημοτικό Σχολείο: Δασούπολης (ΚΑ')

Ημερομηνία: 15 Απριλίου 2016

Δίκτυο Σχολείων ΕΔΕ: Ελένης Σίππη-Χαραλάμπους

Για τον σχεδιασμό και την οργάνωση της διδασκαλίας συνεργάστηκαν οι:
Άντρη Μηνά (Εκπαιδευτικός) και Μαγδαληνή Μιχαήλ (Σύμβουλος Ελληνικών)

Συνοπτική παρουσίαση ανάπτυξης της διδασκαλίας

• Τι έχει προηγηθεί της διδασκαλίας:

Τα παιδιά, στο πλαίσιο της Ενότητας 8 του σχολικού εγχειριδίου με θέμα «Άνοιξη», επεξεργάστηκαν τα κείμενα:

- «Η μετακόμιση», *Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες*, τεύχος β', σ. 44
- «Η Αγγελική», *Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες*, τεύχος β', σ. 46
- «Παίζουμε παντομίμα», *Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες*, τεύχος β', σ. 48-49
- «Βόλτα στο βουνό», *Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες*, τεύχος β', σ. 50
- «Το κοτσύφι», *Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες*, τεύχος β', σ. 52.

Με αφορμή το κείμενο «Βόλτα στο βουνό», το οποίο έχει ως θέμα την άνοιξη και τα χαρακτηριστικά της, αλλά και την ενότητα «Βιοποικιλότητα» που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, τα παιδιά προσέγγισαν το θέμα πολυδιάστατα και διαθεματικά. Συγκεκριμένα, έκαναν τη δική τους βόλτα στους χώρους πρασίνου του σχολείου και στη γύρω περιοχή, θαύμασαν τις ομορφιές της άνοιξης, μελέτησαν με μεγεθυντικό φακό όλους τους μικροοργανισμούς που υπάρχουν στο χώμα, στα φυτά και στα δέντρα, φύτεψαν

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος - Απρίλιος 2016),
για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών (Δημοτική Εκπαίδευση)

εποχιακά φυτά, γνώρισαν, μέσα από ποικίλες δραστηριότητες και πολυτροπικά κείμενα, τη βιοποικιλότητα της κυπριακής χλωρίδας και πανίδας, καθώς και τους κινδύνους που αυτή διατρέχει από τη ρύπανση του περιβάλλοντος.

Αναλυτικότερα, οι δύο συνεξεταζόμενες ενότητες εμπλουτίστηκαν με τη μελέτη και επεξεργασία των ακόλουθων παραμυθιών και ποιημάτων:

- «Η κυρία Μίνα και η άνοιξη» (παραμύθι), Χρήστος Μπουλώτης, Εκδόσεις: Λιβάνη
- «Ο πλανήτης εκπέμπει S.O.S» (παραμύθι), Φραντζέσκα Αλεξοπούλου-Πετράκη, Εκδόσεις: Παπαδόπουλος
- «Η αναποφάσιστη άνοιξη» (παραμύθι), Αναστασία Παπαγεωργίου (μαθήτρια νηπιαγωγείου)
- «Μάρτιος» (ποίημα), Ρένα Καρθαίου
- «Η άνοιξη» (ποίημα), Θέτη Χορτιάτη
- «Η μηλίτσα» (ποίημα), Θέτη Χορτιάτη
- «Λουλουδάκι αστεριά», ποίημα της Θέτης Χορτιάτη, το οποίο μελοποιήθηκε από την εκπαιδευτικό Χριστοθέα Παπαδοπούλου, που διδάσκει μουσική στα παιδιά. Σημειώνεται ότι το ποίημα δεν έτυχε επεξεργασίας, αλλά τα παιδιά έμαθαν να το τραγουδούν.
- «Δε μ' ακούς» (ποίημα), Μάρω Λοΐζου

Κατά την ανάπτυξη της ενότητας, τέθηκε προς διερεύνηση ο παρακάτω προβληματισμός:

- Ο άνθρωπος είναι φίλος ή εχθρός της φύσης;

• **Δείκτες Επιτυχίας και Επάρκειας που αφορούν στη διδασκαλία:**

Κατανόηση Γραπτού Λόγου

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
1. Τοποθετούν ένα κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)	
1.2. Αναγνωρίζουν και αναφέρουν το κύριο νόημα του κειμένου και τον σκοπό του συγγραφέα	1.2.2. Επισημάνση γλωσσικών ή και μη γλωσσικών στοιχείων του ποιήματος που βρίσκονται σε περίοπτη θέση ή και είναι άμεσα ορατά
1.3. Αρχίζουν να συνδέουν νοήματα κειμένων με συγκεκριμένο πλαίσιο	1.3.1. Σχέση κειμένου με συγκεκριμένο θεματικό πλαίσιο ή και προβληματισμό, που αφορούν στη φύση
1.4. Αξιοποιούν στρατηγικές κατανόησης, για εντοπισμό βασικών πληροφοριών και απόδοση του κύριου νοήματος του κειμένου	1.4.3. Απόδοση βασικών πληροφοριών με μη γλωσσικά μέσα (Σύνδεση στίχων με εικόνες) 1.4.4. Επαναληπτική ανάγνωση, για εντοπισμό βασικών πληροφοριών ή και του κύριου νοήματος
2. Αναγνωρίζουν τον τρόπο που οργανώνεται και λειτουργεί ο λόγος σε επίπεδο κειμένου, πρότασης, λέξης	
2.2. Αναγνωρίζουν και αναφέρουν το είδος κειμένου, με βάση τις σχετικά σταθερές συμβάσεις του	2.2.1. Ποίημα (στροφή, στίχος με ή χωρίς ομοιοκαταληξία)

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος - Απρίλιος 2016),
για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών (Δημοτική Εκπαίδευση)

Παραγωγή Γραπτού Λόγου

Δείκτες Επιτυχίας	Δείκτες Επάρκειας
1. Τοποθετούν το παραγόμενο κείμενο σε πλαίσιο (θεματικό, επικοινωνιακό, κοινωνιοπολιτισμικό)	
1.2. Καθορίζουν τον σκοπό και τον αποδέκτη, αρχίζοντας να συνδέουν το παραγόμενο κείμενο με επικοινωνιακό πλαίσιο	1.2.1. Ευαισθητοποίηση αναφορικά με τη ρύπανση του περιβάλλοντος, δημιουργία προσευχής
2. Οργανώνουν τον λόγο σε κείμενο	
2.1. Παράγουν κείμενα με καθοδήγηση, έχοντας κατακτήσει τον μηχανισμό της γραφής	2.1.7. Δόμηση ποιημάτων, με την επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου
3. Αξιολογούν το παραχθέν κείμενο ως προς τη λειτουργία και το περιεχόμενό του	
3.1. Αξιολογούν την αποτελεσματικότητα κειμένου, με βάση το θεματικό πλαίσιο και προσωπικά κριτήρια	3.1.2. Επικοινωνιακή επάρκεια ποιημάτων (προσευχών) με θέμα την άνοιξη και τη ρύπανση του περιβάλλοντος: Συνάφεια θέματος, σκοπού, αποδέκτη, ύφους

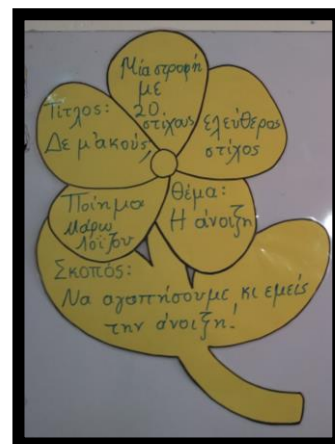
- Τι προγραμματίζεται να γίνει στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διδασκαλίας:

ΠΟΡΕΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:

Παρουσιάζεται σύντομο **βιντεάκι** με ανοιξιάτικες εικόνες και κατάλληλη μουσική υπόκρουση και ζητείται από τα παιδιά να αναφέρουν τι τους εντυπωσίασε και τι είναι αυτό που κάνει την άνοιξη να ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες εποχές του χρόνου. Με αφορμή τη συζήτηση που αναπτύσσεται, τα παιδιά εκφράζονται ελεύθερα για την εποχή, ανακαλώντας έτσι το **θεματικό λεξιλόγιο** της ενότητας ή ακόμη και στίχους από αγαπημένα τους ποιήματα. Αναμένεται πως τα παιδιά θα αναφέρουν και το ποίημα «Δε μ' ακούς» της Μάρως Λοΐζου.

Εστιάζεται η προσοχή στον **τίτλο του ποιήματος** και τα παιδιά καλούνται να αναφέρουν αν τα ίδια έχουν «ακούσει» καθόλου την άνοιξη. Στη συνέχεια, απαγγέλλουν ομαδικά το ποίημα και το επεξεργάζονται. Συγκεκριμένα, εντοπίζουν τα **κύρια στοιχεία-χαρακτηριστικά του ποιήματος (τίτλος, στροφή, ελεύθερος στίχος χωρίς ομοιοκαταληξία, ποιήτρια)**, τα οποία καταγράφονται από την εκπαιδευτικό στο περίγραμμα ενός λουλουδιού, το οποίο είναι επικολλημένο στον πίνακα.

Σε κάθε δυάδα παιδιών δίνονται **στίχοι του ποιήματος** και ζητείται από αυτά να τους διαβάσουν και να τους ταιριάξουν **με τις κατάλληλες εικόνες** που είναι αναρτημένες στον πίνακα. Ακολουθεί συζήτηση για το περιεχόμενο του ποιήματος και τις νοητές εικόνες που δημιουργεί, με στόχο το να κατανοήσουν τους λόγους που ώθησαν την ποιήτρια να εμπνευστεί και να γράψει το συγκεκριμένο ποίημα.

Γνωστοποιείται στα παιδιά ότι **οι ήρωες της τάξης** ενθουσιάστηκαν από τις υπέροχες ανοιξιάτικες εικόνες και κάποιοι από αυτούς θέλησαν να τους βοηθήσουν στην κατανόηση του ποιήματος. Αναλυτικά:

- Η «Μαγισσούλα η Ανακατώστρα», η οποία προσπαθεί να μπερδέψει τα παιδιά, λέει πως κάποιες λέξεις ενώθηκαν και τα καλεί να τις εντοπίσουν και να τις χωρίσουν (κολοτούμπες,

συρματόπλεγμα, τριαντάφυλλο). Τα παιδιά εντοπίζουν τις εν λόγω **σύνθετες λέξεις** στο ποίημα, τις κυκλώνουν, τις αναλύουν και τις επεξηγούν.

- Ο «Μορφονιός» προσπαθεί να ομορφύνει τις λέξεις αυτές, δίνοντάς τους περισσότερα χαρακτηριστικά (**επίθετα**) και βοηθά τα παιδιά να τις κατανοήσουν καλύτερα (π.χ. μυρωδάτο τριαντάφυλλο, επικίνδυνο συρματόπλεγμα).
- Οι «Αδερφές Συνώνυμες» βοηθούν τα παιδιά, αγγίζοντας τις λέξεις «γρασίδι», «ξαλαφρώσεις», «φτιάξε» και καλώντας τα να βρουν **συνώνυμες**.

Επισημαίνεται ότι τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από την εφαρμογή των παραπάνω ρουτίνων της τάξης, θα αξιοποιηθούν κατά τη συγγραφή στίχων σε επόμενη δραστηριότητα.

Ακολουθεί περαιτέρω επεξεργασία του ποιήματος με τη **χρήση του εργαλείου κατανόησης «3,2,1»**. Συγκεκριμένα, τα παιδιά μελετούν το ποίημα και καλούνται να εντοπίσουν και να υπογραμμίσουν: 3 πράγματα που η άνοιξη καλεί τα παιδιά να κάνουν σε σχέση με τα φυτά, 2 πράγματα που τα καλεί να κάνουν σε σχέση με τα ζώα και 1 πράγμα που τα καλεί να κάνουν και έχει σχέση με το Πάσχα.

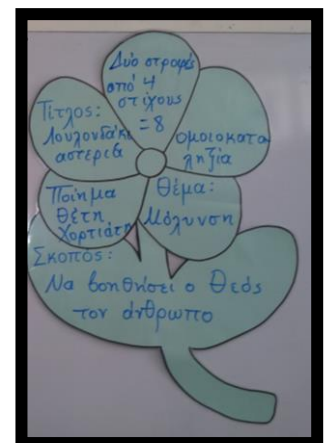
Ζητείται από τα παιδιά να αναφέρουν ποια θεωρούν ως την πιο σημαντική **λέξη ή φράση-κλειδί** του ποιήματος και να δικαιολογήσουν την επιλογή τους. Επιπρόσθετα, καλούνται να προσεγγίσουν το ποίημα, σύμφωνα με το παρακάτω σενάριο: «Αν κάνουμε μια μεγάλη βουτιά και μπούμε μέσα σε αυτές τις υπέροχες εικόνες, ποια θα θέλατε να ζούσατε πιο έντονα, ποια είναι για εσάς η **χρυσή στιγμή** του ποιήματος;». Έπειτα, παρουσιάζουν με **«παγωμένες εικόνες»** κάποιες σκηνές του ποιήματος και, με το άγγιγμα της εκπαιδευτικού, γίνεται **«ανίχνευση σκέψης»** του ρόλου που υποδύονται.

Η εκπαιδευτικός παροτρύνει τα παιδιά **να γράψουν**, σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή τους, **τον δικό τους στίχο**, για να φτιάξουν μια καινούρια ανοιξιάτικη εικόνα, καλώντας το αγοράκι και το κοριτσάκι του ποιήματος να βιώσουν καινούργιες περιπέτειες. Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας και ενώνοντας όλους τους στίχους, φτιάχνουν το δικό τους ποίημα σε ελεύθερο στίχο, όπως η ποιήτρια.

Ανακοινώνεται στα παιδιά ότι η άνοιξη χάρηκε ιδιαίτερα που έγιναν μικροί ποιητές για το χατίρι της! Χάρηκε, επίσης, και τα καμάρωσε πολύ όταν τα είδε τη μέρα που φύτεψαν στη γλάστρα τα δικά τους φυτά, παρατήρησαν τα έντομα που έφερε μαζί της και θαύμασαν τις ομορφιές της. Κατόπιν, ζητείται από αυτά να θυμηθούν τι άλλο έκαναν τη μέρα που ασχολήθηκαν με τη βιοποικιλότητα. Για τον σκοπό αυτό παρουσιάζεται **βιντεάκι με τις δραστηριότητές τους από την Ημερίδα Βιοποικιλότητας**, το οποίο χρησιμοποιείται και ως αφόρμηση για το ποιημάκι «Λουλουδάκι αστεριά» της Θέτης Χορτιάτη που θα συν-εξεταστεί στο σημερινό μάθημα. Επισημαίνεται ότι το συγκεκριμένο ποίημα διδάχθηκε μόνο ως τραγούδι από την εκπαιδευτικό που διδάσκει μουσική στα παιδιά.

Υπενθυμίζεται η τοποθέτηση των παιδιών στον προβληματισμό: «Ο άνθρωπος είναι φίλος ή εχθρός της φύσης;», ο οποίος τα απασχόλησε από την αρχή της ενότητας. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται το **ποίημα «Λουλουδάκι αστεριά»**, **το απαγγέλλουν, εντοπίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά του και το αντιπαραβάλλουν με το προηγούμενο**. Συγκεκριμένα, εντοπίζουν την ομοιοκαταληξία σε όλα τα δίστιχα, καθώς και τον ρυθμό. Διαπιστώνουν ότι σε αυτό το ποίημα μπαίνει εύκολα κάποια μελωδία με ρυθμό, ενώ στο προηγούμενο όχι. Επιχειρούν να τραγουδήσουν και τα δύο ποιήματα. Γίνεται συζήτηση και σχολιασμός και των δύο στροφών του δεύτερου ποιήματος. Τα παιδιά αναφέρουν τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι μολύνουν τον αέρα που αναπνέουμε, το χώμα, το νερό κ.ά. Παράλληλα, γίνεται συμπλήρωση δεύτερου περιγράμματος-λουλουδιού, το οποίο αφορά στο δεύτερο ποίημα και προβαίνουν σε σύγκριση των δύο ποιημάτων, ως προς το θέμα τους, τον

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος - Απρίλιος 2016),
για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών (Δημοτική Εκπαίδευση)

αριθμό των στροφών και των στίχων τους, τον στίχο με ή χωρίς ομοιοκαταληξία.

Η εκπαιδευτικός προβληματίζει τα παιδιά ότι η άνοιξη, που προσωποποιείται, είναι σε δίλημμα αν θα πρέπει να έρχεται κάθε χρόνο και να φέρνει μαζί της τόσες πολλές ομορφιές και μυρωδιές, αφού οι άνθρωποι δεν σέβονται το περιβάλλον και τη φύση. Για τον σκοπό αυτό χωρίζονται σε δύο ομάδες, σύμφωνα με την τοποθέτησή τους στον προβληματισμό που τέθηκε. Αναλυτικότερα, η μια ομάδα προσπαθεί να πείσει ότι πρέπει να έρχεται η άνοιξη, ενώ η άλλη πως πρέπει να το ξανασκεφτεί, γιατί οι άνθρωποι δεν συμπεριφέρονται σωστά στο περιβάλλον. Ως επιστέγασμα της δραστηριότητας αυτής, **κάνουν τον διάδρομο σκέψης της άνοιξης**, αφού πρώτα ανταλλάξουν απόψεις με τον διπλανό τους.

Τα παιδιά επισημαίνουν ότι η δεύτερη στροφή θυμίζει **προσευχή**, γιατί απευθύνεται στον Θεό. Καλούνται να **αναφέρουν τους λόγους που οδήγησαν την ποιήτρια σε αυτή την επιλογή**, καθώς και **τα μέσα που χρησιμοποιεί** για να κάνει επίκληση προς τον Θεό. Τα παιδιά προβληματίζονται για τη σοβαρότητα της ρύπανσης του περιβάλλοντος και συνεργαζόμενα σε ζευγάρια, καλούνται **να γράψουν** τη δική τους **προσευχή με ομοιοκαταληξία**. Όποιο ζευγάρι παιδιών το επιθυμεί, παρουσιάζει την προσευχή που έγραψε στην ολομέλεια.

- **Τι προγραμματίζεται να ακολουθήσει μετά από τη διδασκαλία:**

Η ενότητα θα ολοκληρωθεί με την επεξεργασία των εναπομεινάντων κειμένων της Ενότητας 8 του σχολικού εγχειριδίου:

- «Το ημερολόγιο της Μαρίνας», *Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες*, τεύχος β', σ. 54
- «Γεια σου, κότσυφα», *Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες*, τεύχος β', σ. 55.

- **Διδακτικό Υλικό (π.χ., κείμενα, ασκήσεις από σχολικά εγχειρίδια και συμπληρωματικό ή και άλλο εναλλακτικό υλικό):**

- Βιντεάκι με τις δραστηριότητες των παιδιών από την Ημερίδα Βιοποικιλότητας
- Βιντεάκι με θέμα την άνοιξη
<https://www.youtube.com/watch?v=mqL9eVulvUk>
- Οργανωτές-περιγράμματα λουλουδιών, όπου η εκπαιδευτικός καταγράφει χαρακτηριστικά των ποιημάτων
- Φύλλα εργασίας για συγγραφή των δικών τους στίχων
- Τρισδιάστατη προσωποποιημένη φιγούρα της άνοιξης, την οποία έφτιαξαν τα παιδιά στο μάθημα της Τέχνης και αξιοποιείται στον διάδρομο σκέψης
- Τα ποιήματα:

«**ΛΟΥΛΟΥΔΑΚΙ ΑΣΤΕΡΙΑ**», Θέτη Χορτιάτη

Φαρμακώθηκε το χύμα
και στη γλάστρα μου ακόμα
κι ο αγέρας στο μπαλκόνι
νέφος, μόλυνση και σκόνη.

Αχ, Θεούλη μου, στη γλάστρα
ρίξε σπόρους από τ' άστρα
να 'χω στην κακοκαιριά
λουλουδάκι αστεριά.

Επιμορφωτική Ημερίδα για τη Διδασκαλία των Ελληνικών (Φεβρουάριος - Απρίλιος 2016),
για Διευθυντές/Διευθύντριες (Δίκτυα Σχολείων ΕΔΕ): Ενσωμάτωση Δεικτών στη Γλωσσική Διδασκαλία

Ομάδα Εργασίας Ελληνικών (Δημοτική Εκπαίδευση)

«ΔΕ Μ' ΑΚΟΥΣ;», Μάρω Λοΐζου

Έρχομαι μέσα απ' τα δέντρα.
Έλα, έλα, κοριτσάκι,
μυρίζω πασχαλιά και μαντζουράνα.
Έλα, έλα, αγοράκι,
κυλήσου στο χώμα,
κάνε κολοτούμπες στο γρασίδι,
αγκάλιασε σφιχτά τη γάτα σου,
ρίξε μια πέτρα στο χελιδόνι που σε κοιτά στο συρματοπλεγμα,
βγάλε μια δυνατή φωνή να ξαλαφρώσεις,
δώσε μια κλωτσιά στην μπάλα σου, να φτάσει στα ουράνια.
Έρχομαι μέσα απ' τα δέντρα.
Πάρε ένα τριαντάφυλλο απ' τον κήπο του γείτονα,
γύρνα στη σούβλα το πασχαλιάτικο αρνί,
κόψε μια μαργαρίτα μ' αγαπά-δε μ' αγαπά,
φτιάξε μαγιάτικο στεφάνι
με παπαρούνες, χαμομήλια και πράσινα στάρια.
Έλα, έλα, αγοράκι,
έλα, έλα, κοριτσάκι.
Δε μ' ακούς;
Είμαι η Άνοιξη.